

BELGISCHE SENAAAT**ZITTING 1994-1995**

1 FEBRUARI 1995

**Voorstel van verklaring
tot herziening van de Grondwet**

(Ingediend door de heren Daras en Lozie)

TOELICHTING**Inleiding**

De grondwetsherzieningen van 1993 hebben met het tot stand brengen van een echt federaal België een echte doorbraak betekend op het vlak van de instellingen. De rechtstreekse verkiezing van de Raden, de constitutieve autonomie, de internationale betrekkingen van Gewesten en Gemeenschappen, de rationalisering van het tweekamerstelsel, de nieuwe samenstelling van de Senaat en de invoering van een «legislatuurparlement» zijn allemaal fundamentele hervormingen die niet op de helling mogen worden geplaatst voordat zij werkelijk kans van slagen hebben gekregen.

Met dit voorstel van verklaring tot herziening van de Grondwet wensen wij ons dan ook toe te leggen op de niet-communautaire aspecten die in de jongste hervormingen niet aan bod zijn gekomen. Het is voornamelijk de bedoeling te komen tot een verruiming van de rechten en vrijheden van de burgers. Het blijkt immers dat de tekst van de Grondwet op dit vlak enigszins gemoderniseerd moet worden indien men rekening wil houden met de ontwikkeling van de hedendaagse maatschappij. Deze ontwikkeling voltrekt zich zowel op het vlak van de technische vooruitgang (nieuwe media, nieuwe communicatiemiddelen) als in de waarden en denkwijzen (dood-

SÉNAT DE BELGIQUE**SESSION DE 1994-1995**1er FÉVRIER 1995**Proposition de déclaration
de révision de la Constitution**

(Déposée par MM. Daras et Lozie)

DÉVELOPPEMENTS**Introduction**

Les révisions constitutionnelles de 1993 ont représenté une avancée institutionnelle considérable par la mise en place d'une véritable Belgique fédérale. L'élection directe des Conseils, l'autonomie constitutive, les relations internationales des Régions et des Communautés, la rationalisation du bicaméralisme, la recomposition du Sénat, et l'instauration du parlement de législature constituent autant de réformes fondamentales qu'il n'y a pas lieu de remettre en cause avant qu'elles aient pu véritablement être mises en œuvre.

La présente proposition de déclaration de révision de la Constitution entend dès lors s'attacher aux aspects non communautaires que les dernières réformes ont laissé en friche. Il s'agit principalement d'élargir les droits et libertés qui sont reconnus aux citoyens. Il apparaît en effet que le texte constitutionnel devrait être quelque peu modernisé en cette matière pour prendre en compte l'évolution de la société contemporaine. Cette évolution se marque tant au niveau des progrès techniques (nouveaux médias, nouveaux moyens de communication), qu'au niveau des valeurs et des mentalités (peine de mort, objection de conscience). Il s'agit aussi d'intégrer

straf, gewetensbezwaar). Het is eveneens de bedoeling een aantal grondrechten op te nemen die bekrachtigd zijn door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (rechten van de rechtzoekende, verbod van onmenselijke of vernederende behandelingen).

Met dit voorstel wensen wij eveneens de grondslagen van de democratie te versterken, wat meer dan ooit noodzakelijk is in een tijd waarin de onverdraagzaamheid en de kille afzondering toenemen. De uitbreiding van het stemrecht en van de toegang tot het overheidsambt tot buitenlandse inwoners is beslist een middel om doeltreffend te strijden tegen gevoelens van racisme en vreemdelingenhaat. De politieke wereld wordt hierdoor immers gedwongen om met woord en daad rekening te houden met dat deel van de bevolking dat zich tevens gemakkelijker zou kunnen integreren indien de toegang tot de naturalisatieprocedure versoepeld werd. De invoering van het volksinitiatief is ook een zeer belangrijk instrument om de kiezers te betrekken bij de publieke zaak en bij de collectieve belangen.

Dit voorstel van verklaring tot herziening van de Grondwet heeft ten slotte betrekking op een aantal aspecten van de werkwijze van de federale instellingen. Het is immers wenselijk een aantal kleine wijzigingen aan te brengen, zowel in de wetgevende macht (parlementaire onschendbaarheid, toezicht op het bevel over de krijgsmacht en op de staat van oorlog) als in de uitvoerende macht (bevoegdheid inzake de organisatie van de overheidsdiensten, de bekrachtiging en de afkondiging van de wetten) of in de rechterlijke macht (assisenjury), zonder de overheidsfinanciën te vergeten (fiscale bevoegdheid van de polders en wateringeng, meerjarenprogramma).

Commentaar bij de artikelen

Artikel 8

Het tweede lid van artikel 8 moet worden herzien om burgers die de Belgische nationaliteit niet bezitten, in staat te stellen politieke rechten uit te oefenen zoals het actief en het passief kiesrecht bij plaatselijke verkiezingen of het recht op de organisatie van een volksinitiatief en het recht van deelname daaraan.

Artikel 9

Artikel 9 moet worden herzien om de toelatingsprocedure tot de naturalisatie te versoepelen, eventueel door die te onttrekken aan de bevoegdheid van de federale wetgevende macht.

certain droits élémentaires consacrés par la Convention européenne des droits de l'homme et des libertés fondamentales (droits du justiciable, interdiction de tout traitement inhumain ou dégradant).

La présente proposition vise également à renforcer les fondements de la démocratie, plus que jamais indispensable en cette période de montées des intolérances et des replis frileux. L'élargissement aux ressortissants étrangers du droit de vote et de l'accès aux emplois publics constitue assurément un des moyens efficaces de lutte contre les sentiments racistes et xénophobes, car il oblige le monde politique à prendre en compte, dans les discours et dans les actes, cette partie de la population dont l'intégration devrait également être facilitée par l'assouplissement de l'accès à la naturalisation. L'instauration du référendum d'initiative populaire représente aussi un instrument essentiel d'intéressement des électeurs à la chose publique et aux enjeux collectifs.

La présente proposition de déclaration de la Constitution concerne enfin certains aspects du fonctionnement des institutions fédérales. Quelques retouches sont en effet souhaitables tant au niveau du pouvoir législatif (immunité parlementaire, contrôle du commandement de l'armée et de l'état de guerre) que du pouvoir exécutif (compétence en matière d'organisation de l'administration, sanction et promulgation des lois) ou du pouvoir judiciaire (jury d'assises), sans oublier les finances publiques (pouvoir fiscal des polders et wateringues, programme pluriannuel).

Commentaire des articles

Article 8

L'alinéa 2 de l'article 8 doit être revu afin de permettre à des citoyens ne possédant pas la nationalité belge d'exercer des droits politiques, comme le droit de vote et d'éligibilité lors des élections locales ou le droit de provoquer un référendum d'initiative populaire et d'y participer.

Article 9

L'article 9 doit être revu afin d'assouplir la procédure d'accès à la naturalisation, le cas échéant, en retirant la compétence du pouvoir législatif fédéral en la matière.

Artikel 10

Het tweede zinsdeel van het tweede lid van artikel 10 moet worden herzien om alleen de ambten die de uitoefening van een deel van de openbare macht met zich meebrengen, uitsluitend voor Belgen toegankelijk te maken.

Artikel 12

Artikel 12 dient aangevuld te worden om aan de rechtzoekenden meer waarborgen te bieden inzake eerbiediging van hun rechten tijdens het vooronderzoek, onder meer het recht om zich te laten bijstaan in zijn verdediging of door het recht op een eerlijke behandeling van de zaak.

Artikel 13

Artikel 13 dient aangevuld te worden om de eerbiediging van de rechten van de verdediging beter te kunnen waarborgen tijdens de verschijning voor de rechter, onder meer door het vermoeden van onschuld, de redelijke termijn van verschijning of de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de rechtbank.

Artikel 14*bis* (nieuw)

Een artikel 14*bis* dient te worden ingevoegd om elke onmenselijke of vernederende behandeling te verbieden.

Artikel 18*bis* (nieuw)

Een artikel 18*bis* dient te worden ingevoegd om de doodstraf af te schaffen.

Artikel 22*bis* (nieuw)

Een artikel 22*bis* dient te worden ingevoegd om het recht op gewetensbezwaar te bekrachtigen.

Artikel 25

Artikel 25 dient te worden herzien om de vrijheid die toegekend wordt aan de drukpers, met name door het verbod op censuur, uit te breiden tot alle bestaande of toekomstige informatiemiddelen.

Artikel 29

Artikel 29 moet worden herzien om het beginsel van de onschendbaarheid van het briefgeheim te verruimen tot andere vormen van communicatie, ongeacht het gebruikte middel van overbrenging.

Article 10

Le deuxième membre de phrase de l'alinéa 2 de l'article 10 doit être revu afin de ne réserver aux Belges que les emplois qui comportent l'exercice d'une parcelle de la puissance publique.

Article 12

L'article 12 doit être complété afin de mieux garantir le respect des droits des justiciables au cours de l'instruction préparatoire, comme le droit de se faire assister dans sa défense ou le droit de faire entendre sa cause de manière équitable.

Article 13

L'article 13 doit être complété afin de mieux garantir le respect des droits de la défense lors de la comparution devant le juge, comme la présomption d'innocence, le délai raisonnable de comparution ou l'indépendance et l'impartialité du tribunal.

Article 14*bis* (nouveau)

Un article 14*bis* doit être inséré afin de bannir tout traitement inhumain ou dégradant.

Article 18*bis* (nouveau)

Un article 18*bis* doit être inséré afin que la peine de mort soit abolie.

Article 22*bis* (nouveau)

Un article 22*bis* doit être inséré afin que soit consacré le droit à l'objection de conscience.

Article 25

L'article 25 doit être revu afin que la liberté qui est reconnue à la presse écrite, notamment par l'interdiction de la censure, soit étendue aux autres moyens d'information existant ou à venir.

Article 29

L'article 29 doit être revu afin que le principe de l'inviolabilité du secret des lettres soit étendu aux autres formes de communication, quel que soit le moyen de transmission utilisé.

Artikel 41*bis* (nieuw)

Een artikel 41*bis* moet worden ingevoegd om de invoering van het volksinitiatief mogelijk te maken.

Artikel 59

Artikel 59 moet worden herzien opdat het niet meer nodig is de parlementaire onschendbaarheid op te heffen voor het verrichten van de gewone onderzoekshandelingen (ondervragingen en confrontatie van getuigen).

Artikel 74

Artikel 74 moet worden herzien om het te doen overeenstemmen met de herziening voorgesteld voor artikel 9.

Artikel 107

De eerste twee leden van artikel 107 moeten worden herzien om de bevoegdheid inzake de organisatie van het leger, de federale overheidsdiensten en de buitenlandse betrekkingen toe te kennen aan de federale wetgevende macht.

Artikel 109

Artikel 109 moet voor herziening vatbaar worden verklaard om na te gaan of het opportuun is de bevoegdheden van de Koning inzake het bekrachtigen en het afkondigen van de wetten al dan niet te handhaven.

Artikel 150

Artikel 150 moet voor herziening vatbaar worden verklaard om na te gaan of het opportuun is de assisenjury als instelling te behouden of de bevoegdheden ervan opnieuw te omschrijven.

Artikel 167

Het tweede lid van § 1 van artikel 167 moet worden herzien om het Parlement grotere controlebevoegdheid te geven in verband met het zenden van Belgische troepen naar het buitenland, alsmede in verband met het vaststellen van de staat van oorlog.

Artikel 173

Artikel 173 moet voor herziening vatbaar worden verklaard om na te gaan of het opportuun is de polders en wateringen het recht om belasting te heffen te laten behouden.

Article 41*bis* (nouveau)

Un article 41*bis* doit être inséré afin de permettre l'instauration du référendum d'initiative populaire.

Article 59

L'article 59 doit être revu afin qu'il ne soit plus nécessaire de lever l'immunité parlementaire pour permettre l'accomplissement des actes ordinaires d'instruction (interrogatoires et confrontations de témoins).

Article 74

L'article 74, 1°, doit être revu pour permettre sa mise en concordance avec la révision proposé de l'article 9.

Article 107

Les deux premiers alinéas de l'article 107 doivent être revus afin d'attribuer au pouvoir législatif fédéral la compétence en matière d'organisation de l'armée, de l'administration fédérale et des relations extérieures.

Article 109

L'article 109 doit être soumis à révision afin que puisse être évaluée l'opportunité de maintenir ou non les pouvoirs du Roi en matière de sanction et de promulgation des lois.

Article 150

L'article 150 doit être soumis à révision afin que puisse être évaluée l'opportunité de maintenir ou non l'institution du jury d'assises ou d'en redéfinir les compétences.

Article 167

L'alinéa 2 du § 1er de l'article 167 doit être revu afin de renforcer le contrôle parlementaire sur l'envoi de troupes belges à l'étranger, ainsi que sur la constatation de l'état de guerre.

Article 173

L'article 173 doit être soumis à révision afin que puisse être évaluée l'opportunité de maintenir ou non le droit pour les polders et waterings de lever l'impôt.

Artikel 174bis (nieuw)

Een artikel 174bis moet worden ingevoegd opdat de Kamer van volksvertegenwoordigers elk jaar een meerjarenprogramma met betrekking tot de federale overheidsfinanciën kan goedkeuren en het Parlement op die manier controle kan uitoefenen op de programmering van de begroting op middellange of lange termijn.

Artikel 195

Artikel 195 moet voor herziening vatbaar worden verklaard om na te gaan of het opportuun is de procedure voor de herziening van de Grondwet te wijzigen, met name door te voorzien in de mogelijkheid van een herziening door middel van een volksinitiatief; hierbij wordt evenwel het voorbehoud gemaakt dat er geen afbreuk mag worden gedaan aan de rechten en vrijheden bepaald in titel II van de Grondwet en dat het evenmin de bedoeling mag zijn de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op welke wijze dan ook te beperken.

*
* *

VOORSTEL VAN VERKLARING

Article premier

De Kamers verklaren dat er reden bestaat tot herziening van de volgende grondwetsbepalingen:

- artikel 8, tweede lid;
- artikel 9;
- artikel 10, tweede lid, tweede zinsdeel;
- artikel 12, om nieuwe bepalingen in te voegen die de rechten van de rechtzoekende tijdens het vooronderzoek moeten waarborgen;
- artikel 13, om nieuwe bepalingen in te voegen die de rechten van de rechtzoekende bij het verschijnen voor de rechtbank moeten waarborgen;
- titel II, om een artikel 14bis (nieuw) in te voegen dat elke onmenselijke of vernederende behandeling moet verbieden;
- titel II, om een artikel 18bis (nieuw) in te voegen dat de doodstraf moet afschaffen;
- titel II, om een artikel 22bis (nieuw) in te voegen dat het recht op gewetensbezwaar moet waarborgen;
- artikel 25;

Article 174bis (nouveau)

Un article 174bis doit être inséré afin qu'un programme pluriannuel relatif aux finances publiques fédérales soit voté chaque année par la Chambre des représentants, dans le but de permettre un contrôle parlementaire sur la programmation budgétaire à moyen ou long terme.

Article 195

L'article 195 doit être soumis à révision afin que puisse être évaluée l'opportunité de modifier la procédure de révision de la Constitution, notamment en instaurant la possibilité d'une révision par le biais d'un référendum d'initiative populaire; sous réserve toutefois de ne pas porter atteinte aux droits et libertés énumérés au titre II de la Constitution, ni avoir pour but de limiter de quelque manière les droits de l'homme et les libertés fondamentales.

José DARAS.

*
* *

PROPOSITION DE DÉCLARATION

Artikel 1

Les Chambres déclarent qu'il y a lieu à révision des dispositions constitutionnelles suivantes:

- article 8, alinéa 2;
- article 9;
- article 10, alinéa 2, deuxième membre de phrase;
- article 12, en vue d'y insérer de nouvelles dispositions garantissant les droits du justiciable au cours de l'instruction préparatoire;
- article 13, en vue d'y insérer de nouvelles dispositions garantissant les droits du justiciable lors de la comparution devant le tribunal;
- titre II, en vue d'y insérer un article 14bis (nouveau) bannissant tout traitement inhumain ou dégradant;
- titre II, en vue d'y insérer un article 18bis (nouveau) abolissant la peine de mort;
- titre II, en vue d'y insérer un article 22bis (nouveau) garantissant le droit à l'objection de conscience;
- article 25;

- artikel 29;
- titel III, om een artikel 41*bis* (nieuw) betreffende het referendum in te voegen;
- artikel 59;
- artikel 74, 1°;
- artikel 107, eerste en tweede lid;
- artikel 109;
- artikel 150;
- artikel 167, § 1, tweede lid;
- artikel 173;
- titel V, om een artikel 174*bis* (nieuw) in te voegen waardoor jaarlijks een meerjarenprogramma betreffende de federale overheidsfinanciën kan worden aangenomen;
- artikel 195.

- article 29;
- titre III, en vue d'y insérer un article 41*bis* (nouveau) relatif au référendum;
- article 59;
- article 74, 1°;
- article 107, alinéas 1er et 2;
- article 109;
- article 150;
- article 167, § 1er, alinéa 2;
- article 173;
- titre V, en vue d'y insérer un article 174*bis* (nouveau) instaurant le vote annuel d'un programme pluriannuel relatif aux finances publiques fédérales;
- article 195.

José DARAS.
Frans LOZIE.